

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра менеджменту (№ 602)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова НМК 3

Філіп
(підпис)

Л.О. Філіпковська
(ініціали та прізвище)

« 31 » серпня 2020 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА ОBOB'ЯЗКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА
(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»
28 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 073 «Менеджмент»
281 «Публічне управління та адміністрування»
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: «Менеджмент», «Управління проектами»
«Публічне управління та адміністрування»
(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

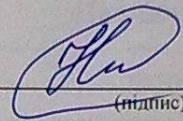
Харків 2020 рік

Робоча програма Управління конкурентоспроможністю підприємства
(назва дисципліни)
для студентів за спеціальностями 073 «Менеджмент», 281 «Публічне
управління та адміністрування»

освітніми програмами «Менеджмент», «Управління проектами», «Публічне
управління та адміністрування»

«27» серпня 2020 р., – 11 с.

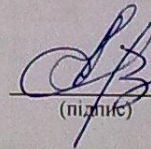
Розробник: Калініна О.М, доцент, к.е.н., доцент
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Робочу програму розглянуто на засіданні кафедри менеджменту (№ 602)
(назва кафедри)

Протокол № 1 від «31» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри _____ д.е.н., професор
(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

А.В. Доронін
(ініціали та прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни (денна форма навчання)
Кількість кредитів – 4,5	Галузь знань <u>07 «Управління та адміністрування»,</u> <u>28 «Публічне управління та адміністрування»</u> Спеціальність <u>073 "Менеджмент"</u> <u>281 «Публічне управління та адміністрування»</u> Освітня програма <u>«Менеджмент»</u> <u>«Управління проектами»</u> <u>«Публічне управління та адміністрування»</u> Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Обов’язкова
Кількість модулів 2		Навчальний рік
Кількість змістовних модулів 2		2020/2021
Індивідуальне завдання РГР «Управління конкурентоспроможністю підприємства: практичний аспект» (назва)		Семестр
Загальна кількість годин – 64/135		5-й
		Лекції*
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: 8,4 аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4,4		32 год.
		Практичні, семінарські*
		32 год.
		Лабораторні*
		годин
		Самостійна робота
		86 годин
		Вид контролю
		модульний контроль, залік

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 64/71.

¹⁾Аудиторне навантаження може бути зменшене, або збільшене на одну годину в залежності від розкладу занять

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: інтегрувати знання, здобуті в процесі вивчення нормативних та спеціальних дисциплін, у комплексну систему знань щодо управління конкурентоспроможністю підприємства в сучасних економічних умовах.

Завдання: вивчити принципи розвитку організації; основні категорії конкуренції і конкурентоспроможності; принципи управління підприємством в нестабільному

зовнішньому середовищі; основні конкурентні стратегії, методи всебічного аналізу діяльності конкурентів; методики оцінки рівня конкурентоспроможності фірми і продукції (послуг).

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких компетентностей:

ЗК4 -Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК5 -Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК9 -Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ФК2 – Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.

ФК12 – Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення.

Програмні результати навчання:

ПРН6 – Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.

ПРН16 – Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

ПРН17 – Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.

Міждисциплінарні зв'язки: стратегічне управління підприємством, менеджмент, самоменеджмент.

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовний модуль № 1. Уявлення про конкуренцію у сфері виробництва

Тема 1. Вступ. Еволюція поглядів на конкуренцію. Конкуренція: сутність і види. Еволюція поглядів на конкуренцію. Форми конкуренції. Рівні на яких може відбуватися конкуренція. Фактори, що впливають на конкуренті боротьбу.

Тема 2. Підприємство, його види та організаційні форми. Система поглядів на підприємство. Класифікація фірм за організаційно-правовими формами господарювання. Господарчі товариства та об'єднання. Класифікація підприємств за видами господарської діяльності.

Тема 3. Конкурентне середовище підприємства (організації). Середовище досконалої (чистої) конкуренції; середовище монополістичної конкуренції; середовище олігополістичної конкуренції; середовище чистої монополії. Визначення ступеня монополізації ринку. Індекс Херфінделя-Хіршмана.

Тема 4. Аналіз конкурентних сил в галузі. Модель Портера. Оцінювання можливості появи нових конкурентів, споживачів продукції на інтенсивність конкуренції, Визначення впливу постачальників продукції на інтенсивність конкуренції.

Визначення загрози від появи товарів-замінників. Оцінювання рівня та інтенсивності конкуренції. Державна політика щодо регулювання конкуренції.

Тема 5. Конкурентоспроможність і конкурентні переваги. Конкурентоспроможність в залежності від рівня та об'єкта аналізу (конкурентоспроможність нації, держави, економіки, галузі, підприємства, продукції). Система факторів конкурентоспроможності фірми. Конкурентні переваги та їх класифікація. Джерела конкурентних переваг.

Тема 6. Методи аналізу конкурентних переваг різних об'єктів. Методи аналізу конкурентних переваг (SWOT, GAP, LOTS, PIMS, "МакКінзі").

Модульний контроль.

Змістовний модуль №2. Конкурентоспроможність та конкурентні стратегії

Тема 7. Оцінювання конкурентоспроможності продукції. Комплексний підхід до підвищення якості й конкурентоспроможності продукції. Концепція якості продукції в системі внутрішньофірмового управління. Вибір номенклатури параметрів, які використовуються при оцінюванні конкурентоспроможності. Загальна схема оцінки конкурентоспроможності товару.

Тема 8. Оцінювання конкурентоспроможності торгівельної марки. Ідентифікація конкурентних переваг торгівельної марки. Фактори, що формують рівень конкурентоспроможності торгівельної марки. Оцінювання результатів формування конкурентних переваг торгівельних марок.

Тема 9. Зміст і структура системи забезпечення конкурентоспроможності. Зміст цільової керованої підсистеми та підсистема забезпечення. Організація прийняття конкурентоспроможних управлінських рішень у керуючій підсистемі.

Тема 10. Конкурентні стратегії в сфері великого стандартного виробництва. База і межі великого виробництва. Сутність ефекту масштабу виробництва. Напрями зниження собівартості продукції. Стратегія придушення конкурентів. Умови організації розвитку вузькоспеціалізованого виробництва. Вигоди від диференціації продукції. Стратегія щодо конкурентів. Принцип конкурентного виключення.

Тема 11. Конкурентні стратегії в сфері малого бізнесу. Гнучкість як центральний елемент стратегії. Стратегія боротьби з конкурентами й різновиди малих фірм.

Тема 12. Розробка маркетингової стратегії підприємства відповідно до результатів конкурентного аналізу. Конкурентна стратегія та її відповідність діловому навколишньому середовищу. Стратегія в нових і швидкозростаючих галузях.

Конкурентна стратегія в галузях, які перебувають у стадії зрілості. Конкурентні стратегії для фірм, які діють у галузях, що перебувають у стадії стагнації або спаду.

Модульний контроль.

Модуль №2.

Індивідуальне завдання «Управління конкурентоспроможністю підприємства: практичний аспект».

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістовного модуля і тем	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		л	п	лаб	с. р.
1	2	3	4	5	6
Модуль 1					
Змістовний модуль № 1. Уявлення про конкуренцію у сфері виробництва					
Тема 1. Вступ. Еволюція поглядів на конкуренцію	10	2	2		6
Тема 2. Підприємство, його види та організаційні форми	12	2	4		6
Тема 3. Конкурентне середовище підприємства (організації)	14	4	4		6
Тема 4. Аналіз конкурентних сил в галузі. Модель Портера	11	2	4		5
Тема 5. Конкурентоспроможність і конкурентні переваги	10	4	2		4
Тема 6. Методи аналізу конкурентних переваг різних об'єктів	8	2	2		4
Модульний контроль	2	2			
Разом за змістовним модулем 1	67	18	18		31
Змістовний модуль №2. Конкурентоспроможність та конкурентні стратегії					
Тема 7. Оцінювання конкурентоспроможності продукції	8	2	2		4
Тема 8. Оцінювання конкурентоспроможності торгівельної марки	10	2	4		4
Тема 9. Зміст і структура системи забезпечення конкурентоспроможності	8	2	2		4
Тема 10. Конкурентні стратегії в сфері великого стандартного виробництва	8	2	2		4
Тема 11. Конкурентні стратегії в сфері малого бізнесу	8	2	2		4
Тема 12. Розробка маркетингової стратегії підприємства відповідно до результатів конкурентного аналізу	8	2	2		4
Модульний контроль	2	2			
Разом за змістовним модулем 2	52	14	14		24
Усього годин по навчальній дисципліні	119	32	32		55
Модуль 2					
РГР	16				16
Контрольний захід - залік	-	-	-	-	-
Усього годин	135	32	32		71

5. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Структура бізнес-плану. Характеристика підприємства, що існує або створюється. Сутність проекту, що пропонується: продукція або послуга; технологія.	2
2	Аналіз стану справ в галузі: існуюча ситуація та тенденція розвитку галузі; напрямок діяльності проекту.	4
3	Конкурентне середовище підприємства (організації)	4
4	Аналіз ринку: потенційні споживачі продукції. Аналіз ринку: потенційні конкуренти, оцінка ємності ринку.	4
5	Конкурентоспроможність персоналу підприємства	2
6	Методи аналізу конкурентних переваг: формальні та матричні.	2
7	Методи аналізу конкурентних переваг: якості менеджменту та рівня фінансово-економічної діяльності підприємства.	2
8	Оцінювання конкурентоспроможності продукції	4
9	Оцінювання конкурентоспроможності підприємства	2
10	Аналіз стратегічного положення підприємства, оцінка дій підприємства і вибір конкурентної стратегії	2
11	Сутність та рівні потенціалу конкурентоспроможності підприємства	2
12	Оцінка конкурентоспроможності виробничо-торгівельних підприємств	2
	Разом	32

6. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вивчення статистичної інформації щодо аналізу стану справ в галузі: Існуюча ситуація та тенденція розвитку галузі.	6
2	Визначення напрямку діяльності проекту. Аналіз ринку; потенційні споживачі продукції, потенційні конкуренти, оцінка ємності ринку.	6
3	Організаційний план і управління персоналом: відомості про власників підприємства, про керівний склад, організаційна структура. Витрати на утримання персоналу.	6
4	Виробничий план; виробничий процес, виробниче приміщення; обладнання; шляхи постачання сировини та матеріалів.	5
5	Обсяги виробництва. Виробничі витрати. Розрахунок собівартості продукції чи послуги.	4
6	Розробка плану маркетингу. Цінова політика. Шляхи збуту. Реклама. Витрати на збут та рекламу.	4

7	Оцінка ступеня ризику; слабкі сторони підприємства; ймовірність появи нових технологій.	4
8	Фінансовий план: загальні інвестиції та джерела фінансування по роках розрахункового періоду.	4
9	Розрахунок залишкової вартості основних засобів по роках розрахункового періоду.	4
10	Звіт про прибуток та збитки.	4
11	Фінансовий план: звіт про потоки готівки для фінансового планування; розрахунок точки беззбитковості та побудова фінансового профілю	4
12	Визначення показників ефективності проекту: чистий грошовий потік та дисконтований грошовий потік. Внутрішній коефіцієнт ефективності	4
13	Виконання РГР	16
	Разом	71

7. Індивідуальні завдання

Провести оцінку конкурентоспроможності підприємства

Етапи виконання роботи:

- 1) Обрати підприємство (підприємство база-практики або видає викладач).
- 2) Дослідити галузь, в якій функціонує підприємство (Навести опис галузі, в якій працює підприємство: сутність, особливість, стан галузі та тенденції змін за останні 3-5 років, опис слабких та сильних сторін галузі (рисунки, графіки)).
- 3) Проаналізувати конкурентну структуру ринку з використанням інформації про розподіл часток ринку між підприємствами
- 4) за даними управлінської звітності визначити основні показники конкурентоспроможності підприємства (показники та порядок розрахунку представлено в роботі) і його конкурентів.
- 5) розрахувати конкурентоспроможність підприємства і його конкурентів методом середньозваженої арифметичної.
- 6) представити отримані результати у вигляді багатокутника конкурентоспроможності.
- 7) зробити висновок про конкурентоспроможність підприємства, звернути увагу у висновку на проблемні моменти в діяльності

8. Методи навчання

Методи навчання, що використовуються для вивчення розглянутої дисципліни:

Словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.); наочні (ілюстрування, демонстрування) та практичні (практичні роботи, індивідуальне опитування, тестування).

9. Методи контролю

Поточний, підсумковий контроль, семестровий контроль (залік).

Порядок поточного оцінювання знань студентів

Поточне оцінювання знань з дисципліни «Управління конкурентоспроможністю підприємства» здійснюється викладачем шляхом оцінки якості виконання студентом завдань, що включені до переліку практичних занять та вирішення задач за темами практичних занять. Викладач веде облік балів, отриманих студентом під час практичних занять, та проставляє бали у журнал.

Система поточного контролю знань з дисципліни «Управління конкурентоспроможністю підприємства» передбачає оцінювання знань за такими основними напрямками:

- а) виконання самостійних робіт, що полягають у розв'язанні задач з тем дисципліни;
- б) участь у дискусіях та обговореннях проблемних питань на практичних заняттях;
- в) захист індивідуального завдання.

10. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують студенти

10.1. Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Виконання і захист практичних робіт	0...3	4	0...12
Модульний контроль	0...25	1	0...25
Змістовний модуль 2			
Виконання і захист практичних робіт	0...3	5	0...15
Модульний контроль	0...25	1	0...25
РГР	0...23		0...23
Усього за семестр			0...100

Семестровий контроль (залік) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до заліку. Під час складання заліку студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для заліку складається з двох теоретичних запитань та одного практичного. Максимальна кількість балів за кожне питання: 30, 30, 40 (сума – 100 балів).

10.2. Якісні критерії оцінювання

У результаті засвоєння курсу студент повинен знати:

- принципи розвитку організації;
- основні категорії конкуренції і конкурентоспроможності;
- принципи управління підприємством в нестабільному зовнішньому середовищі;
- основні конкурентні стратегії, методи всебічного аналізу діяльності конкурентів;
- методики оцінки рівня конкурентоспроможності фірми і продукції (послуг).

Після вивчення курсу студенти повинні вміти:

- моделювати ефективний механізм управління конкурентоспроможністю підприємства;
- аналізувати конкурентне становище підприємства, можливі ризики та можливості розвитку;
- оцінювати рівень конкурентоспроможності підприємства.

Мати уявлення про:

- різновиди підприємств;
- форми конкуренції;
- аналіз конкурентних переваг;
- конкурентні стратегії у сфері виробництва тощо.

У результаті вивчення дисципліни у студентів мають бути сформовані спеціальні професійні, соціальні та особистісні компетенції щодо управління конкурентоспроможністю підприємства в сучасних економічних умовах.

10.3 Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру.

Задовільно (60-74). Показати мінімум знань та умінь. Виконати індивідуальні завдання та здати тестування. Знати про існуючі форми конкуренції, розуміти яким чином

здійснюється аналіз конкурентних переваг; мати уявлення про конкурентні стратегії у сфері виробництва тощо.

Добре (75-89). Твердо опанувати перелік знань та умінь, захистити всі індивідуальні завдання, здати тестування та поза аудиторну самостійну роботу. Мати уяву про механізм управління конкурентоспроможністю підприємства.

Відмінно (90-100). Здати всі контрольні точки з оцінкою «відмінно». Досконально знати всі теми та уміти застосовувати засоби щодо оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

11. Методичне забезпечення

1. Калініна О.М., Ястремська О.М., Божко В.П. Монографія. – Управління оборотним капіталом промислового підприємства на основі бюджетування. – Х.: Вид-во «НТМТ», 2011. – 208 с.

2. Калініна О.М. Управління капіталом в фінансовій діяльності суб'єктів підприємництва. Навчальний посібник. – Харків: Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2011. – 57 с.

3. Калініна О.М., Кракос Ю.Б., Гребенікова О.В., Гусева Ю.Ю. Аналіз фінансових результатів підприємства. Навчальний посібник. – Харків: Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2011. – 42 с.

4. Калініна О.М., Кракос Ю.Б., Каширіна О.В. Управління активами промислового підприємства: необоротні активи. Ч.1 Навчальний посібник. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т "Харк. авіац. ін-т", 2012. – 54 с.

5. Калініна О.М., Кракос Ю.Б. Управління активами промислового підприємства: оборотні активи. Ч.2 Навчальний посібник. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т "Харк. авіац. ін-т", 2013. – 52 с.

6. Калініна О.М. Корпоративне управління [Текст]: навч. посіб. / О. М. Калініна. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2015. – 52 с.

7. Калініна О. М. Стратегічне управління [Текст]: навч. посіб. / О. М. Калініна, І. О. Гончар. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2016. – 80 с.

8. Калініна О.М., Скачкова І.О., Кононенко А.В. Управління конкурентоспроможністю підприємства [Текст]: навч. посіб. / О. М. Калініна – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2018. – 128 с.

9. Навчально-методичне забезпечення дисципліни "Управління конкурентоспроможністю підприємства" для бакалаврів / Нац. аерокосм. ун-т ім.М.Є.Жуковського"Харків. авіац. ін-т" ; розроб. О.М. Калініна. - Харків, 2019. - 205 с. – режим доступу

http://library.khai.edu/library/fulltexts/doc/MZ_B_073_Management_of_the_competitiveness_of_the_enterpri.pdf, що містить: конспект лекцій, методичний посібник «Управління конкурентоспроможністю підприємства», методичні вказівки до практичних занять, методичні вказівки до виконання розрахункових робіт, питання, тести для контрольних заходів, рекомендована література, інформаційні ресурси.

12. Рекомендована література

Базова

- 1) Драган О.І. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теоретичні аспекти. Монографія. – К.: ДАКККиМ, 2012. – 160 с.
- 2) Кириченко Л., Механізм управління конкурентоспроможністю підприємства// Вісник КНТЕУ. – 2011. – №1. – с.62 – 67.
- 3) Лепейко Т.І. Процесний підхід до управління конкурентоспроможністю підприємства: монографія / Лепейко Т.І., Котлик А.В. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2012. - 316 с.
- 4) Теоретичні та прикладні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємств : ТЗЗ колективна монографія у 4 т. / за ред. О.А. Паршиной. – Дніпропетровськ : «Герда», 2013. – Т. 2. – 334 с.
- 5) Управління конкурентоспроможністю підприємства: Підручник/ Ю. Б. Іванов, М. О. Кизим, О. М. Тищенко, О. Ю. Іванова, О. В. Ревенко , Т. М. Чечетова-Терашвілі. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2011. – 320 с.
- 6) Франів І.А. Теоретичні аспекти управління конкурентоспроможністю підприємства / І.А. Франів, Л.М. Коваль, Р.Р. Русин-Гриник // [Електронний ресурс] - режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Mre/2010_3/3_5.pdf
- 7) McGraw-Hill The Competitive Enterprise: 10 Principles of Business Excellence for Increased Market Share. 2002. – 386 p.
- 8) Business Economics author Pratibha Bagga | Source: NMIMS University - Режим доступу: https://studentzone-ngasce.nmims.edu/content/Business%20Economics/Business_Economics_Book_trOWJ916T5.pdf

Допоміжна

- 1) Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
- 2) Закон України «Про господарські товариства» від 17.06.2018 № 1576-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-вр>
- 3) Податковий кодекс України від 01.09.2018 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
- 4) Закон України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 03.08.2018 № z0336-13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
- 5) Цивільний кодекс України 04.11.2018 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/>
- 6) Смирнов Є. М., Визначення та класифікації основних видів конкурентоспроможності підприємства// Європейський вектор економічного розвитку. –2010. – № 2. – с. 190 –198.
- 7) Теоретичні, методологічні та практичні аспекти конкурентоспроможності підприємств : монографія / за загальною редакцією професора О.Г. Янкового. – Одеса, Атлант, 2017. – 514 с. http://oneu.edu.ua/wpcontent/uploads/2018/01/monograf_ep_oneu_2017_11_12.pdf
- 8) Кениче Омае Мышление стратега. Искусство бизнеса по-японски / Издательство «Альпина Паблишер», 2018 – 211 с.

13. Інформаційні ресурси

1. www.nau.kiev.ua – Нормативні акти України.
2. www.ezi.ru – Енциклопедичний словник.